

Til dem, der havde hjælp behov

af Henning Sørensen

Lidt længere fremme i hæftet står en artikel om Lions Club i Albertslund, der bl.a. har som formål at yde hjælp til de, der ikke er omfattet af det offentlige „sikkerhedsnet“. Tidligere var privat omsorg og velgørenhed langt mere udbredt end i dag. I det følgende får vi et par eksempler på hjælpearbejde i kommunen før tiden.

Der har altid været behov for omsorg for samfundets nederste. Gamle, uarbejdsdygtige, fattige og svagelige har måttet sætte deres lid til andres næstekærlighed, enten den så var i offentligt regi eller helt privat. I middelalderen tog gejstlige institutioner sig af dem, der havde hjælp behov. Senere overtog offentlige kasser en del af arbejdet, og i dag hører man ofte betegnelsen „socialt sikkerhedsnet“, der måske af nogen fejlagtigt forstås, som at alle der har hjælp behov også får den. I 1800-tallet bestod en væsentlig del af forsørgelsen af kommunens fattige i, at de „gik på omgang“ i sognet. Det betød, at de på skift boede hos landsbyens gårdmænd eller andre, der havde overskud. Efterhånden kom de på denne måde hele byen rundt og forsørgelsesbyrden blev jævnt fordelt. Denne praksis var udbredt langt op i 1800-tallet og trådte i et vist omfang i stedet for kontante bidrag til den fattigkasse, som alle kommuner fra 1803 skulle oprette.

I Herstedøster og Herstedvester sogne opgjorde man i 1832 antallet af fattige til 24. Det var ikke mange, heller ikke hvis man tager i betragtning, at folketallet i de to sogne som tilsammen udgjorde Herstedernes Kommune - dengang var omkring 1300. Højst sandsynligt var der mange flere „sociale tilfælde“ - de blev blot ikke registreret som sådan af sognenes fattigkommission, men fik hjælp på anden vis.

De 24 personer blev dels forsørget ved at „gå på omgang“, dels gennem en fast, offentlig understøttelse i form af brænde, klæder eller penge til husleje. I året 1832 var den samlede udgift til fattigforsørgelse i de to sogne på 600 rigsdaler, alt inklusive. Til sammenligning brugte man 216 rigsdaler på skolevæsenet. I nogle sogne oprettede man fattiggårde, hvor man kunne anbringe dem, der måtte forsørges af det offentlige. En fattiggård var en slags „anstalt“, hvor de „indlagte“ (det kaldte man dem!) måtte arbejde for at få kost og logi. Herstederne fik aldrig nogen fattiggård. Til gengæld var der i fattighuse i Risby, Vridsløselille

og Herstedvester, men de tjente først og fremmest til at give de betrængte tag over hovedet, og fattighusenes beboere havde ingen arbejdspligt.

Sociale love

I slutningen af 1800-tallet startede forskellige bestræbelser på at få det eksisterende fattigforsørgelsessystem, der næsten udelukkende blev betragtet som en lokal (og dermed kommunal) opgave, lagt i fastere rammmmer gennem en egentlig lovgivning. Især efter socialdemokratisk pres for sociale reformer, blev der i 1890'erne gennemført en række sociale love, f.eks. en ny og bedre fattiglov og en ordning der gav mulighed for alderdomspension.

Det var dog langt fra tilstrækkeligt til at dække alle de behov der var for hjælp blandt befolkningen. Og stadigvæk var en stor del af de sociale opgaver overladt til det private initiativ. Mest udbredt var nok sygekasserne, som var et af de første eksempler på organiseret omsorg på privat basis. Herstedvester Sygeforening blev stiftet allerede i 1866, og fortsatte siden som sygekasse for hele kommunen. Men der steder eksisterede - også i Herstederne - en bred vifte af socialt indstillede foreninger, som f.eks. hjælpe-kasser, understøttelsesforeninger o.lign., der ydede hjælp til sine egne medlemmer. I Herstedvester var der f.eks. en „100-mandsforening“, og Vridsløselille Statsfængsel havde en begravelseskasse. En sygeplejeforening eksisterede også i starten af århundredet, og den havde ansat en sygeplejerske, der tog på besøg hos medlemmerne når de havde behov for pleje.

Herstedernes Sygekasses fane blev for en del år siden skænket til Lokalhistorisk Samling i Albertslund. På bagsiden står teksten "Hjælp dig selv - saa hjælper dig Gud"

Propforeningen

Mest kendt i dag er nok *Propforeningen „H“*, der stiftedes ved et møde på Røde Vejmølle Kro i 1939. H'et stod for Herstederne, og foreningens formål var at

arbejde for „trængende konfirmanders oplædning“, altså at give økonomisk støtte til de forældre, hvis børn skulle have nyt tøj til konfirmationen. Hele foreningens virke drejede sig om at samle penge til dette formål.

Kontingentet var 2 kr om året, og desuden kom der penge ind ved foreningens arrangementer, f.eks. bankospil, juletræsfester og sommerudflugter. Rundt om i kommunen hang indsamlingsbøsser, hvor man kunne lægge bidrag, og endelig havde foreningen i sine vedtægter en mulighed for at idømme medlemmerne bøder, hvis de ikke bar medlemstegnet - en prop - på sig, når de mødte et bestyrelsesmedlem. Paragraffen kom dog, så vidt det kan ses ud af regnskaberne, aldrig i brug, og den blev da også ophævet i 1952.

Det velgørende arbejde hjalp en del familier gennem de trange år under og efter besættelsestiden. F.eks. blev der i 1945 uddelt 907 kr til hjælp til indkøb af „konfirmandudstyr“.

I de første år modtog foreningen et tilskud fra sognerådet på 50 kr om året. Til gengæld henviste kommunens socialudvalg mindrebemidlede borgere til at søge

Propforeningen holder børnehjælpsdag. Foto fra "Damgård" i starten af 1940'erne.

støtte hos foreningen, som således indirekte var en del af det offentlige forsørgelsessystem.

Fester og arrangementer var det dominerende indhold i foreningens liv. De var samlingspunkter for folk i Herstederne, og faste traditioner som man så hen til. Derimod faldt antallet af ansøgere til uddeling af konfirmationshjælpen, og op gennem 1960'erne blev der ikke uddelt penge hvert år. Der var næsten ingen der søgte. Også antallet af deltagere i arrangementerne som fra 1960'ernes slutning blev holdt på den nyindviede Kongsholmskole - faldt, og i 1972 opløstes foreningen. Der var ikke længere brug for denne form for private velgørenhed.